

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пламен Александров Панайотов

относно дисертационния труд на тема **„Наказателноправна защита на политическите права на гражданите”** от Николета Кирилова Кузманова за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, специалност Наказателно право

1. Кандидат за придобиване на образователната и научна степен „доктор” е Николета Кирилова Кузманова, магистър по право на СУ „Св. Кл. Охридски” от 1998 г. В периода 1999-2012 г. е преподавател по наказателно право в Академията на МВР. Същевременно в периода 2000-2012 г. е хоноруван, а от 2012 г. - редовен асистент в СУ „Св. Климент Охридски”. От 2010 г. е и лектор по наказателно право в Центъра за професионална подготовка към дирекция „Човешки ресурси” на Държавна агенция „Национална сигурност”. Николета Кузманова води успешно семинарни занятия и лекции по наказателно право.

Следва да се подчертае, че докторантката съчетава преподавателската и научно-изследователската си дейност с тази като експерт и консултант. Работила е като законодателен референт, старши експертен сътрудник, съветник, държавен експерт, главен експертен сътрудник в Народното събрание, Министерството на вътрешните работи и Министерството на правосъдието. С тази си дейност е подпомогнала подготовката и оценката на множество законопроекта в различни области на правото. Ас. Николета Кузманова има и добри организационни умения. През 2014 г. е избрана от Факултетния съвет за научен секретар на Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски”.

2. Представената дисертация на тема „Наказателноправна защита на политическите права на гражданите” е в обем от 237 страници, включително съдържанието и справката за използваната литература. Трудът се характеризира със структура, включваща увод, две глави, изводи и предложения, заключение.

В увода авторът убедително обосновава актуалността на труда. Очертава се основният предмет на изследването, както и неговата структура. Изтъква се, че в хода на общественото развитие се налага преосмисляне на значението на политическите права на гражданите. Това налага съответни промени и в извъннаказателноправната, и в наказателноправната им уредба /с. 4-7/.

Изложението по първата глава е посветено на основните въпроси, свързани с понятието за политическите права на гражданите. Същността му се разкрива на основата на достиженията на теорията за правата на човека и на конституционното право. Подчертава се, че комплексната оценка на съдържанието и значението на политическите права на гражданите има ключово значение за наказателното право във връзка с концептуалния въпрос на кои от тях и в какъв обхват следва да се даде наказателноправна защита /с. 14-15, с. 27/. Тази оценка се осъществява от докторантката на основата на анализ на възникването и историческото развитие на всеки от видовете политически права на гражданите, както и на анализ на уредбата им във вътрешното право, международното право и правото на Европейския съюз /с. 28 и сл./. В тази връзка става разбираема за читателя и обусловеността в историческото развитие на наказателноправната защита на политическите права на гражданите съответно по Наказателния закон от 1896 г., Наказателния закон от 1951 г., Наказателния кодекс от 1956 г. и Наказателния кодекс от 1968 г. /с. 56 и сл./.

Втората глава е посветена на наказателноправната защита на политическите права на гражданите. В рамките на общата характеристика на престъпленията против политическите права на гражданите са изяснени както особеностите относно техния обект, така и особеностите относно наказанията, които са предвидени за тях. Наред с това е обособена и системата на тези престъпления. Аргументирано са посочени слабостите в уредбата по действащия НК във всяко едно от посочените направления /с. 73-77, с. 79-83, с. 86-87/. Впоследствие систематично и задълбочено е направен анализ на уредбата на престъпленията против отделните видове политически права на гражданите. Обосновава се тезата за самостоятелното значение, а от там и за необходимостта от диференцирано разглеждане на правото на гражданите да участват във формите на пряка демокрация. Това право не е частен случай на избирателното право /с. 75-77, с. 87 и сл./ . Това различие следва да се открие и в наказателноправната им уредба. Насетне е осъществено необходимото изследване на наказателноправната защита и на други основни видове политически права на гражданите – правото на политическо сдружаване /с. 191 и сл./; правото на събрания, митинги и манифестации /с. 200 и сл./; правото на мнение и правото на жалби, предложения и петиции до държавните органи /с. 207 и сл./.

В края на изследването са обособени две изложения, съответно обозначени като „Изводи и предложения” /с. 221-229/ и „Заключение”/с. 230-232/, между които има естествена връзка в съдържателно отношение. В тях докторантката систематизира основните изводи от осъщественото изследване и обобщава своите предложения *de lege ferenda*. Това ѝ дава повод и за някои по-обща констатации, свързани със слабости в наказателната политика на държавата.

По темата на дисертационния труд Николета Кузманова е автор на пет публикации в авторитетни научни издания, едната от които е под печат.

3. Основното достойнство на рецензирания труд е в изясняването и обосноваването на необходимостта от комплексен подход при изследване на характера и значението на отделните политически права за да се прецени кои от тях се нуждаят и в какъв обхват от наказателноправна защита. Този подход позволява на автора да застъпи аргументирани позиции по всички основни въпроси в хода на изследването. Той води и до подкрепа на модерното разбиране за необходимостта от ограничаване на наказателната репресия и за търсенето на баланс в наказателноправната защита на различните видове обществени отношения. За качеството на работата способства и съчетаното използване на правнологическия, сравнителноправния и историческия методи на изследване. Практическото значение на труда е свързано както с полезността му за правоприлагането в разглежданата област, така и с обосноваването възможности за усъвършенстване на наказателното законодателство.

Дисертацията се характеризира и с конкретни приноси моменти, част от които са следните:

- поясняване, систематизиране и йерархизиране на понятията: „права на човека”, „права на гражданите”, „права на личността”, „основни права”, „политически права на гражданите” /с. 18-23/;

- изясняване на съдържанието на отделните политически права на гражданите: право на мнение /с. 31 и сл./, изборително право /с. 38 и сл./, право на политическо сдружаване /с. 46 и сл./, право на събрания, митинги и манифестации /с. 50 и сл./, право на жалби, предложения и петиции до държавните органи /с. 53 и сл./;

- обоснованият извод, че защитата на политическите права на гражданите по действащия НК не е резултат на цялостна визия на законодателя, а по-скоро – на казуистичен подход /с. 73/;

- систематизирането на престъпленията против политическите права на гражданите /с. 85-87/;

- аргументирана е тезата, че законодателят не прилага единен и ясен критерий при решаване на въпроса кога да подходи със средствата на наказателното право и кога със средствата на административното право при нарушения на изборното законодателство /с. 97-98/;

- тълкуването на разпоредбите на чл. 167 от НК във връзка с допълнението и изменението им, в сила от 05.03.2014 г. /с. 101 и сл., с. 119 и сл./;

- тълкуването на разпоредбата на чл. 167а, ал. 1 от НК във връзка с особености относно субекта на очертания в нея състав на престъпление – продаване на гласове /с. 140-142/;

- систематизирането на възможностите за осъществяване на престъплението по чл. 168, ал. 2 от НК в съвкупност с документни престъпления /с. 166-167/;

- съпоставителното разглеждане на съставите на престъпления по чл. 169 от НК и чл. 282, чл. 311, чл. 168, ал. 1, чл. 167, ал. 1, чл. 316, чл. 308 от НК /с. 186-191/;

- въз основа на критичния анализ на действащото законодателство са направени и редица предложения *de lege ferenda* /с. 126-127, 133-134, 138, 145, 147, 176-178, 197, 200-201, 218-219, 221 и сл./.

4. В представената за публична защита дисертация са съобразени онези критични бележки, отправени в рамките на предварителното обсъждане в Катедрата по наказателноправни науки на СУ „Св. Кл. Охридски”, които са в съответствие с тезите на автора. Понастоящем могат да бъдат посочени някои допълнителни бележки, които Николета

Кузманова би могла да вземе предвид, ако счита, че ще допринесат за усъвършенстване на дисертационния труд във връзка с неговото отпечатване:

- от прецизиране се нуждае изложението относно съотношенията между състави на престъпления, изключващи наличието на съвкупност от престъпления /с. 110-112/;

- от допълнително пояснение се нуждае изложението относно необходимия брой отпечатани бюлетини, които не отговарят на изискванията, за да се счита, че е налице довършено престъпление по 168а, ал. 1 от НК /с. 174/;

- от прецизиране и доизясняване се нуждае изложението относно обекта и предмета на престъплението по чл. 169 от НК /с. 182-183/.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Считам, че предложеният дисертационен труд отговаря на изискванията, посочени в чл. 6, ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Република България, поради което на основание чл. 10, ал. 1 от същия закон давам положително заключение и предлагам да бъде присъдена на ас. Николета Кирилова Кузманова образователната и научна степен „доктор”.

гр. София
август 2014 г.

Рецензент:

/проф. д-р Пламен Панайотов/